

Serock, 14 października 2020

**Pan
Marcin Romanowski
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Sprawiedliwości**

Ogólnopolski Związek Zawodowy Kuratorów Sądowych, w związku z procesem legislacyjnym, przedstawia stanowisko w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw nr UC31.

OZZKS ma świadomość, że proponowane zmiany są determinowane zobowiązaniami Polski w sferze międzynarodowej, oraz koniecznością implementacji prawa UE. Biorąc pod uwagę statutowy zakres działania naszego Związku, w głównej mierze, opinia odniesie się do zaproponowanych przepisów mających wpływ na funkcjonowanie kuratorskiej służby sądowej.

W ocenie Związku zachodzi niespójność projektowanych przepisów kodeksu postępowania karnego z ustawą z dnia 27.07.2001 roku o kuratorach sądowych, jak i z uzasadnieniem projektu.

Ustawodawca, dopuszczając do udziału w posiedzeniu sądu obecność jedynie kuratorów społecznych, powiększa kompetencje wyłącznie kuratorów społecznych. Dochodzi zatem do sprzeczności z art. 87.1 ustawy o kuratorach sądowych, w myśl którego kurator społeczny pracuje pod kierunkiem kuratora zawodowego. Proponowany zapis doprowadza do sytuacji, w której kurator społeczny, prowadzony i instruowany przez kuratora zawodowego, posiada de facto więcej możliwości niż kurator go nadzorujący. Konsekwencją pozyskania przez kuratorów sądowych nowego uprawnienia, w nowym brzmieniu art. 1 uks, powinna być zmiana brzmienia ust. 3 art. 91 ustawy o kuratorach sądowych. Proponowane nowe zadanie kuratora sądowego nie jest przewidziane w rozporządzeniu w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego z 9.06.2003 roku, które, w §2 wyraźnie stanowi, że standardy obciążenia pracą kuratorów zawodowych nie obejmują przeprowadzania wywiadów środowiskowych oraz obecności przy kontaktach rodziców z dziećmi ustalonych przez sąd opiekuńczy. Zatem słusznie, za udział w posiedzeniu sądu kuratora sądowego jest przewidziany ryczałt. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na założenie, że wywiad kuratora sądowego jest czynnością ponad standardową, nie liczoną do obciążenia. Założenie to powinno skutkować wprowadzeniem odpłatności za wywiady w postępowaniach, zarówno cywilnych oraz karnych niewszczętnych z urzędu, a inicjowanych przez strony. Wprowadzenie odpłatności za wywiady środowiskowe nie musi wiązać się z wydatkami po

stronie budżetu państwa przy założeniu, że strona rozpoczynając postępowanie powinna partycypować w jego kosztach. OZZKS proponuje zatem nowe brzmienie ustępu 3 w art. 91 uoks :

„3. Kuratorowi zawodowemu przysługuje ryczałt, o którym mowa w ust. 1 i 2 oraz ryczałt za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w postępowaniu karnym i cywilnym inicjowanym przez strony procesowe.”

Uzasadnienie projektu wskazuje założenie, że kuratorzy społeczni wykonując nałożony w opiniowanym akcie prawnym obowiązek z art. 96§3 i 4 k.p.k., mieliby tylko za zadanie „towarzyszenie oskarżonemu podczas decyzji z jego udziałem”, a więc aktywność kuratora społecznego miałyby się ograniczać tylko do wspierania swoją obecnością osoby, która nie ukończyła lat 18, bez prawa do podejmowania żadnych działań na jej rzecz. Stąd pojawia się wątpliwość, czy proponowana regulacja nowego przepisu art. 44a k.p.k., powodująca z mocy prawa wyłączenie kuratora społecznego od czynności określonej w art. 96§3 k.p.k., jeśli sporządzał wywiad środowiskowy dot. oskarżonego, nie jest przepisem zbyt daleko idącym. Wątpliwość dotyczy tego, czy wskazany kurator społeczny wyłączony byłby, jeśli przeprowadził wywiad środowiskowy do sprawy, w której kurator ten ma „towarzyszyć” osobie w trybie projektowego art. 96§3 k.p.k., czy też jest wyłączony, jeśli w ogóle kiedykolwiek przeprowadzał wywiad dot. takiej osoby. Nie można też wykluczyć, że osoba, z którą kurator społeczny miałby uczestniczyć w czynnościach, chciałaby uczestnictwa kuratora społecznego, którego poznała przy okazji przeprowadzania przez niego wywiadu.

Z projektowanych przepisów nie wynika również, w jaki sposób sąd orzekający miałby dokonać wskazania kuratora społecznego. Wątpliwości budzi także mechanizm wskazywania kuratora społecznego przez przewodniczącego składu orzekającego. Należy podkreślić, że kuratorzy społeczni wykonują swoją służbę społecznie, i z reguły pracują zawodowo w miejscu innym niż sąd, co uniemożliwia im pełną dyspozycyjność w doraźnie zleczanych czynności w sądzie. Trafniejszym rozwiązaniem byłby zapis projektowanego art. 96 § 3 i § 4 w brzmieniu:

„§ 3. Podczas posiedzenia z udziałem oskarżonego, który nie ukończył 18 lat, może być obecny jego przedstawiciel ustawowy, chyba że prowadziłoby to do naruszenia praw lub interesów oskarżonego, mogłoby utrudnić postępowanie karne albo jest niemożliwe, zwłaszcza gdy nie można skontaktować się z przedstawicielem ustawowym lub ustalić jego tożsamości. Jeżeli przewodniczący nie wyraził zgody na obecność przedstawiciela ustawowego, oskarżony, który nie ukończył 18 lat, może wskazać inną osobę pełnoletnią. Jeżeli oskarżony nie wskazał takiej osoby lub przewodniczący nie wyraził zgody na jej obecność, sąd rozpoznający sprawę w porozumieniu z kierownikiem zespołu kuratorskiej służby sądowej wskazuje kuratora sądowego do obecności w trakcie posiedzenia. W sytuacjach nie cierpiących zwłoki albo gdy wyznaczenie kuratora sądowego napotyka na trudności, do obecności w trakcie posiedzenia sąd wyznacza urzędnika zatrudnionego w sądzie rozpoznającym sprawę.”

Tak zredagowany zapis umożliwiłby zlecenie zadania dostępnemu i chętnemu

kuratorowi społecznemu lub kuratorowi zawodowemu. Warto w tym miejscu podkreślić, że kurator zawodowy zgodnie z art. 13. 2 uoks wykonuje obowiązki służbowe w terenie oraz pełni dyżury sądowe ustalone przez prezesa sądu rejonowego po zasięgnięciu opinii kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej.

Projektowany § 3 art. 96 k.p.k. nasuwa również wątpliwości w kontekście zmian w ustawie o kuratorach sądowych. Przywołany przepis in fine wskazuje, że w przypadku niecierpiącym zwłoki lub gdy wyznaczenie kuratora społecznego napotyka na trudności, sąd wyznacza do tej czynności urzędnika zatrudnionego w sądzie rozpoznającym sprawę. Systemowa wykładania skłaniałaby do wniosku, że chodzi o urzędnika w rozumieniu przepisów ustawy z 18.12.1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury. W tym miejscu jednak wątpliwość wprowadza zmiana do art. 1 ustawy o kuratorach sądowych, którymi zgodnie z art.2 są zarówno kuratorzy społeczni jak i zawodowi, określająca zadania kuratorów sądowych. W ocenie OZZKS takie rozwiązanie skłaniać może do potraktowania kuratora zawodowego przez sąd jako urzędnika, co wydaje się być sprzeczne z intencją projektodawcy.

Wątpliwość budzi również, w pewnym zakresie, nowelizowany art. 214 k.p.k., który w § 2 pkt 3 wprowadza nowy rodzaj obligatoryjnego wywiadu dotyczącego oskarżonego, który nie ukończył lat 18. Jednocześnie, w zmienianym §3 artykuł ten stanowi, że: „(...) wywiad środowiskowego można nie przeprowadzać, jeśli nie naruszy to praw lub interesów oskarżonego, a przeprowadzenie wywiadu nie jest konieczne z uwagi na okoliczności sprawy.” W ocenie OZZKS przesłanki wymienione w tym przepisie wydają się być zbyt ogólne. Biorąc pod uwagę dyrektywę wymiaru kary określoną w art.54 § 1 k.k., by sąd wymierzając karę takiej osobie kierował się głównie prawdopodobieństwem osiągnięcia celu wychowawczego. wprowadzenie tej przesłanki wydaje się być niecelowe. Warto podkreślić także, że wywiad środowiskowy może dostarczyć sądowi szeregu informacji, pomagających przy wydaniu optymalnego orzeczenia.

Należy również rozważyć, czy przy okazji niniejszej nowelizacji, nie dokonać zmiany w kodeksie karnym, celem ujednoczenia terminologii i zastosowania terminu „osoby, która nie ukończyła lat 18”.

ALEKSANDRA GZEWERA-NALEWAJK
PRZEWODNICZĄCA OZZKS